Vida Gasparkaitė

M. MONTESSORI METODO PAGRINDAI

VILNIUS 1994

Turinys

1. ĮVADAS 3
2. M. MONTESSORI METODO PAGRINDAI 5
3. AMŽIAUS CHARAKTERISTIKA (3–6 METŲ) 6
4. GYVENIMO PRAKTIKOS PRATIMAI 9
5. PUSIAUSVYROS PRATIMAI 13
6. TYLA 15
7. JUSLIŲ LAVINIMAS 16
8. KALBA 20
9. MATEMATIKA 23
10. MOKSLAS 26
11. ANGLŲ KARALYSTĖ 30
12. GYVŪNŲ KARALYSTĖ 31
13. MUZIKA 32
14. VAIZDUOJAMOSIOS VEIKLOS PATEIMO MONTESSORI KLASĖJE LENTELĖ 33
15. SUPAŽINDINIMAS SU DAILĖS KŪRINIAIS 34
16. LITERATŪRA 36

Įvadas

Jau bevei šimtmetis, kai Montessori metodu auklėjami vaikai įvairiose pasaulio šalyse. Po keturiasdešimt penkerių metų pertraukos, 1987 metais mūsų tautietės D.Petrutytė, tiesioginė M.Montessori mokinė, ir S.Vaišvilienė šio metodo daigus iš Čikagos grąžino į Lietuvą. Metodo, kuris apima žmogaus fizinį ir dvasinį laikotarpį nuo gimimo iki subrendimo. Tai pagalba asmenybei, kad ji galėtų tobulėti ir kuo greičiau pasiekti dvasinį nepriklausomumą.

Ketveri metai praktinio darbo su vaikais, bendravimas su kolegėmis pastumėjo parašyti "M.Montessori metodo pagrindus". Daug nusivylimų, daug klausimų, abejonių ir žavesio, o svarbiausia didelis tikėjimas šio metodo galia, grožiu privertė koncentruotai išdėstyti tai, kas yra svarbiausia, atrandant "naująjį vaiką".

Šiuos "M.Montessori metodo pagrindus" skiriu visoms Lietuvos mokytojoms praktikėms, dirbančioms Montessori klasėse su vaikais nuo trejų iki šešerių metų amžiaus. Knygelė sudaryta remiantis pagrindiniu Montessori metodo principu, jog kiekvienas vaikas savo asmenybę kuria tam tikroje, specialiai paruoštoje aplinkoje. Kas sudaro šios aplinkos esmę, kaip paruošti montessori klasės aplinką vaikams nuo trejų iki šešerių metų, kokios svarbiausios dvasinės vertybės žmogui, kuriant savo asmenybę - klausimai, į kuriuos rasime atsakymus šiuose "M.Montessori metodo pagrinduose". Tai nėra programa ar griežti nurodymai. Norėtūsi, jog tai būtų Montessori mokytojai vadovas, kuris padėtų perprasti vaiko paslaptis. O už šios knygelės didelė ir graži erdvė tobulėti, augti, kurti kiekvienai iš mūsų ...

Sudarytoja *Vida Gasparkaitė*

M.MONTESSORI METODO PAGRINDAI

1. Montessori metodas - processas, pagrįstas vaiko prigimties tyrinėjimais.
2. Metodą galima taikyti visur: visuose kraštuose, visose tautose, neatsižvelgiant į rasę, spalvą, tautybę, klimatą, civilizacijos lygį.
3. Vaikas savo asmenybę kuria veikdamas per judesį.
4. Metodas remiasi vaiko jautriaisiais laikotarpiais:

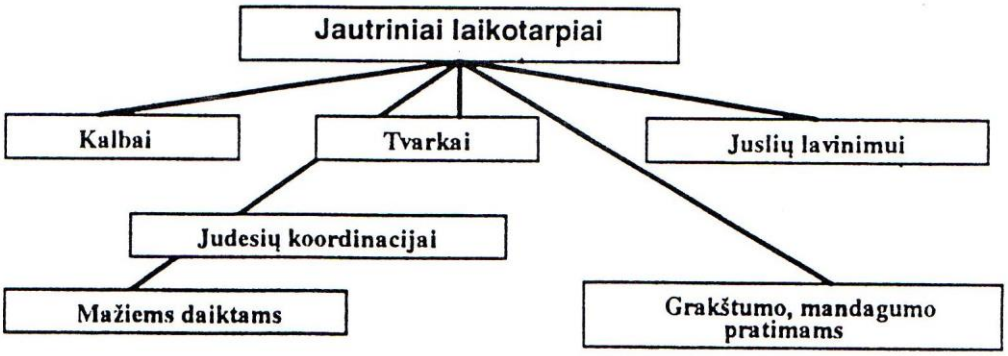

5. Metodas vadovaujasi M.Montessori atradimais:
   - vaiko sugebėjimu susikaupti,
   - kiekvienas vaikas turi įgimtą meilę kartojimui,
   - vaikai - tvarkos mylėtojai,
   - vaikai privalo turėti pasirinkimo laisvę,
   - vaikai labiau vertina darbą, negu žaislą,
   - mažiems vaikams nereikalingi nei ypatingi pagyrimai, nei atžymėjimai, nei pabaudos,
   - vaikai - tylos mylėtojai,
   - metodo pagrindas - pagarba vaikui.
6. Įgalina vaikus dirbti individualiai. Kiekvienas užsiima pagal savo gabumus, fizinį ir dvasinį pajėgumą.
7. Panaikinama rungtynių dvasia. Priešingai: vaikai stengiasi padėti vieni kitiems.
8. Vaikai darbus pasirenka niekieno neverčiami, su niekuo nelenktyniaudami. Nėra pavojaus pavargti arba išgyventi pažeminimo, menkavertiškumo jausmus.
9. Metodas pagrįstas gilia vaiko asmenybės pagarba.
10. Formuoja dvasiškai turtingą, inteligentišką vaiko asmenybę.

AMŽIAUS CHARAKTERISTIKA (3-6 METŲ)

Vaiko vystymosi pakopos:

Pirmas laikotarpis: 0 - 6 metų.
Pirmoji vaikystės pakopa. Ji skirstoma:
a) 0 -3 metų; imlaus nesąmoningo proto laikotarpis;
a) 3 -6 metų; imlaus sąmoningo proto laikotarpis.

Antras laikotarpis: 6: 12 metų.
Tai antroji vaikystės pakopa.

Trečias laikotarpis: 12 -18 metų. Jis skirstomas:
a) 12 - 15 metų;
b) 15 - 18 metų; paauglystė.

1. Tai kūrybos laikotarpis. Šioje pakopoje pradeda formuotis žmogaus inteligencija.

2. Judėdamas vaikas pereina nuo nesąmoningo imlaus proto į sąmoningą. Rankas naudodamas kaip kūrybos instrumentą, jis kuria save. Per ranką einama į protą.

3. Vaikas savo asmenybę kuria laisvai, nepriklausomai nuo suaugusio tam paruoštoje aplinkoje. Savo imlaus proto dėka jis iš aplinkos pasiima tai, kas jo individualybei svarbiausia.

4. Nuo 3 iki 6-erių metų vaikas toliau vysto fizines ir psichines savybes, gyvendamas laisvą ir savarankišką gyvenimą, išmoksta skaityti, rašyti, atlikti įvairias matematines operacijas.

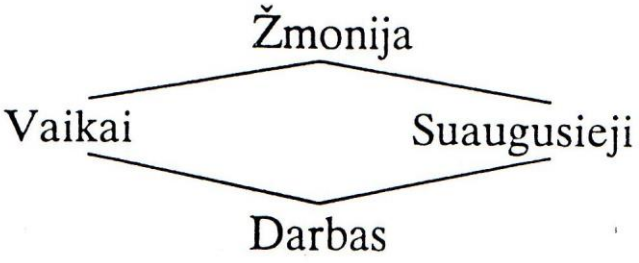

Neproduktyvus būsimo žmogaus kūrimas ir tobulinimas

Produktyvus kultūrinių ir medžiaginių vertybių kūrimas. Aplinkos keitimas.

Vidinis Išorinis

Priklausomumas

Vaiko sveikas vystymasis nuo suaugusių žmonių:

1. Paruošta aplinka
2. Pasiruošę tėvai.
3. Pasiruošę auklėtojai, mokytojai

Suaugusio fizinis, protinis ir dvasinis paveldėjimas priklauso nuo vaiko.

5. Priemonės ir metodas dvasiniam vaiko gyvenimui tobulinti

3. Mokslo priemonės: skaitymui, rašymui, skaičiavimui, gamtai, geografijai, menui, algebrai, muzikai.

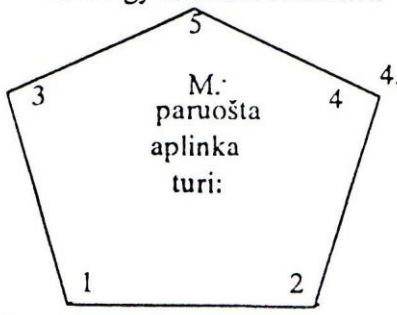

4. Patriotiniams jausmams lavinti priemonės, religiniams poreikiams tenkinti

1. Priemonės kasdieninio gyvenimo pratimams

2. Priemonės 5 juslių lavinimui

Paruošta aplinka yra reikalinga sveikam vaiko proto vystymuisi. Neparuošta aplinka blaško vaiko dėmesį ir sukelia protinį chaosą.

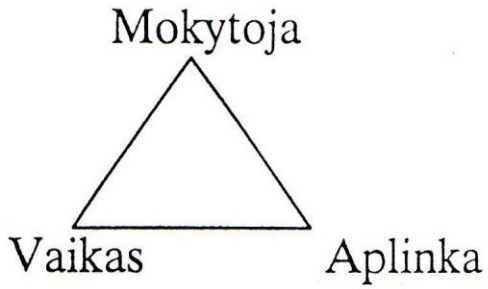

Mokytoja ↓

1. turi gerai pažinti save, privalo griežtai kontroliuoti save užsiimdama savo auklėjimu, tobulinimu (sekti kiekvieną judesį, mostą, laikyseną, veido išraišką, daug reikalauti iš savęs);

2. turi būti kantri, rami, nuovoki, darbšti, stropi, sąžininga, išmokti valdytis. Ji visada linksma, gerai nusiteikusi, energinga;

3. neturi daug kalbėti. Jos kalba tyli, rami, trumpa, paprasta. Žodžiai: aiškūs, tikslūs, vaizdingi, grakštūs;

4. daug dėmesio turi kreipti į savo drabužius, jų tvarkingumą;

5. turi daug dirbti su tėvais;

↓ Vaikas

1. turi vengti bet kokio asmeniškumo, savojo "aš" pabrėžimo, vaiko papeikimo;

2. turi leisti vaikui laisvai gyventi, kurti savo asmenybę;

3. turi gerbti vaiko pageidavimus;

4. ji turi būti padrasintoja, tačiau turi būti atsargi su pagyrimais;

5. privalo jausti vaikui vertę ir pagarbą, vengti skubotumo, greitumo;

6. turi turėti nepaprastą kantrybę pagerbdama lėtą vaiko tempą;

7. ji niekada neturi skubėti vesti pamokos, duoti patarimus, nurodymus;

8. vengti kištis į vaiko darbą;

9. leisti ir nekliudyti vaikui pagal jo galimybes, individualų nusiteikimą ilgiau ar trumpiau dirbti savarankiškai su medžiaga;

↓ Aplinka

1. jungtis, ryšys tinkamai paruoštoje aplinkoje. Ji yra ryšys tarp vaiko ir aplinkos;

2. ji turi būti stropi, sąžininga aplinkos prižiūrėtoja, gerai supratusi paruoštos aplinkos reikšmę (kokia paskirtis bei koks tikslas kiekvienos priemonės, esančios aplinkoje);

3. ji turi gerai pažinti medžiagą, mokėti tiksliai, grakščiai ir su malonumu su ja dirbti;

4. privalo mylėti priemones, su kuriomis dirba vaikai: stengtis, kad vaikus suptų estetiška aplinka, meniškos priemonės, kad kūrybingai nuteiktų švelnius vaiko jausmus ir prabundančią meilę;

5. privalo aplinkoje riboti priemonių kiekį. Trūkumas - palieka vaiką be darbo, gausumas - išblaško dėmesį, nuvargina;

6. mokytoja yra stebėtoja - tyrinėtoja. Turi gerai žinoti psichologiją. Ji ne įsakinėtoja, o vadovė, patarėja;

7. aplinkoje turi judėti tyliai, naturaliai, gracingai. Joje neturi būti dirbtinumo.

GYVENIMO PRAKTIKOS PRATIMAI

Gyvenimo praktikos pratimai - pagrindinė ir svarbiausia Montessori metodo sudėtinė dalis. Dirbdamas vaikas tinkamai paruoštoje gyvenimo praktikos pratimų aplinkoje lavėja fiziškai, protiškai ir dvasiškai.

Nors jie pavadinti ir praktiškaisiais pratimais, tačiau jų tikslas nėra praktiškas. Visa esmė glūdi žodyje "gyvenimas". Gyvenimo praktikos pratimai - eiliniai kasdienos darbai: šlavimas, indų plovimas, rūbų skalbimas, dulkių valymas, daržovių pjaustymas, sidabro valymas ir t.t. Vaikai šiuos darbus dirba ne dėl galutinio rezultato, bet nesąmoningai norėdami kuo greičiau sukoordinuoti, patikslinti savo judesius. Dirbdamas prasmingai, vaikas pats įgimtą vidinę energiją naudoja savos asmenybės kūrimui. Judesys, kuris atliekamas su proto galia, turi lavinamosios galios, kuris vysto vaiko inteligenciją, vadinamas sintetiniu judesiu.

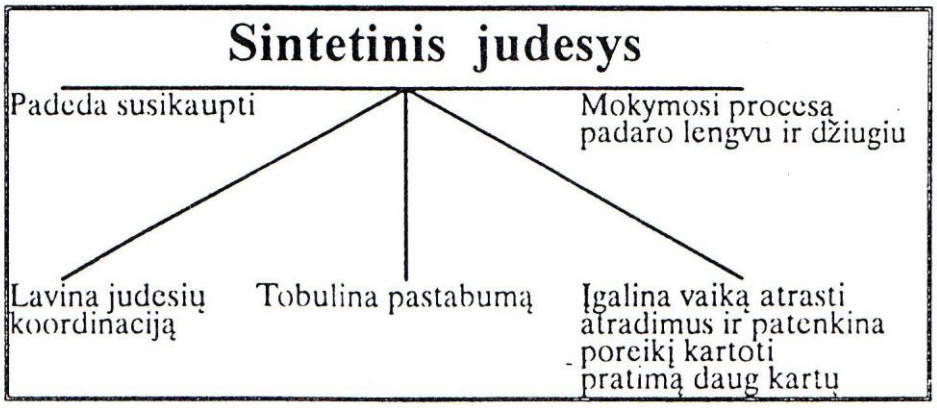

Vaišinimasis
Kaip elgtis prie stalo
Kaip įsiterpti į pokalbį
Kaip atidaryti, uždaryti duris
Kaip elgtis su aštriais daiktais
Atsiprašymas
Sveikinimasis

Šokinėjimas ant batuto
Vaikščiojimas buomu, suoleliu
Linijos pratimai

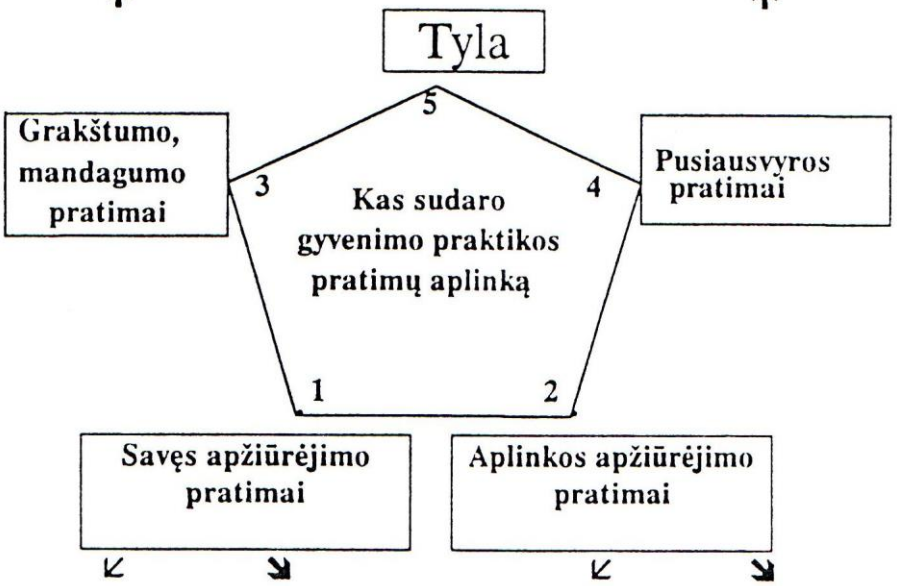

Rengimasis, nusirengimas
Rėmai
Didelių sagų
Mažų sagų
Rišimo rėmas
Užtrauktuko rėmas
Žiogelių rėmas
Kabelių su kabutėm
Varstymo rėmas
Kaip nusivilkti
Kaip išversti rankovę
Kaip pakabinti drabužį
Kaip valyti drabužį
Kaip valyti batus
Kaip apsiauti, nusiauti

Rankų plovimas
Susišukavimas
Nosies valymas
Nagų priežiūra
Valgymas

Viduje
Rūbų skalbimas
Gėlių priežiūra
Stalelio, kėdės plovimas
Stalo, kėdės nešimas
Daržovių paruošimas
Stalo dengimas
Kilimėlių sukimas
Lyginimas
Pilstymas
Servetėlių lankstymas
Sidabro, medžio, stiklo valymas
Šlavimas
Dulkių valymas

Lauke
Daržinikystės darbai
Grėbimo darbai
Sniego valymas
Šlavimas
Vaisių surinkimas

Gyvenimo praktikos pratimų pagrindiniai tikslai

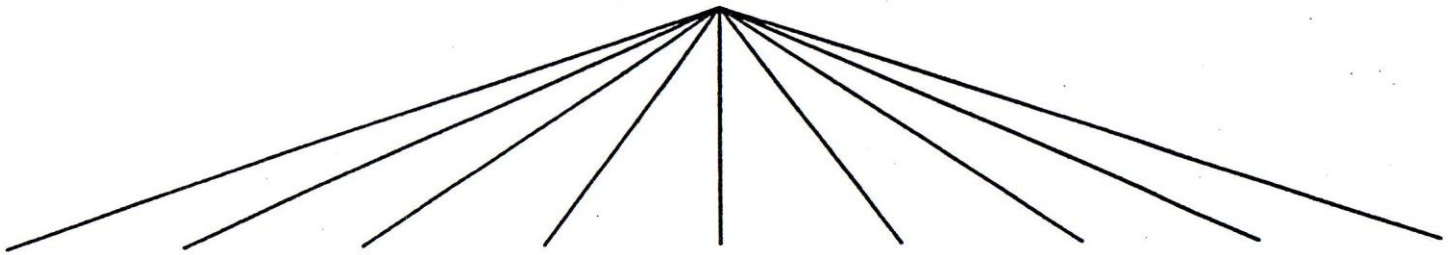

Šaltinis prasmingai vaikų veiklai	Koordinuoja vaikų judesius	Treniruoja smulkiąją bei stambiąją raumenų motoriką	Formuoja atsakomybės jausmą	Įgyja reikiamus higienos įgūdžius	Išmokstа saugoti ir mylėti aplinką	Vaikai patenkina tvarkos poreikį	Sukaupia dėmesį	Tampa savarankiški	Formuoja savim pasitikėjimo jausmą	Vaikai jaučiasi esą reikalingi visuomeniniame gyvenime

Mokytojos uždaviniai supažindinant vaikus su gyvenimo praktikos pratimais

Kruopščiai, patraukliai įruošti gyvenimo praktikos pratimų aplinką:	**Panaikinti sunkumus, su kuriais gali susidurti vaikas dirbdamas su gyvenimo praktikos pratimų medžiaga:**	**Kiekvieno darbo bei veiksmo kruopšti analizė:**	**Įvesti vaiką į darbą per vaiko teigiamas emocijas bei pasitenkinimą:**
estetiškai, pagal Lietuvos tautines tradicijas bei papročius,	komfortinės darbo vietos įrengimas,	supažindinant vaiką su veiksmu, suskirstyti veiksmą į žingsnius. Rodant užakcentuoti kiekvieną žingsnį,	išraiškingai, gracingai sudominti vaiką darbu,
atitinkant vaiko fizinius ir psichinius poreikius,	sąlygų sudarymas, jog viską vaikas atliko pats: "padėk man viską atlikti pačiam",	pristatyti pratimą laikantis loginės tvarkos.	individualios pamokos vedimas.
nesudarant sąlygų vaikui imituoti veiksmų. Visi daiktai: peiliai, šepečiai, šluostukai, kibirai, indai turi būti tikri. Aplinka - naturali, nc dirbtina.	visada teigiamas mokytojos požiūris į vaiką,		
	klaidų kontrolė - nc mokytoja, o aplinka.		

Pusiausvyros pratimai

Šie pratimai atliekami einant linija, kuri yra nubrėžta ar užklijuota ant grindų. Jie atliekami kasdien, kaip vaikų gyvenimo ritmo dalis. Pusiausvyros pratimai lydimi skirtingo muzikos charakterio:

1. Lėtas ėjimas.
2. Maršas.
3. Bėgimas.
4. Šokinėjimas.

Pusiausvyros pratimų turinys

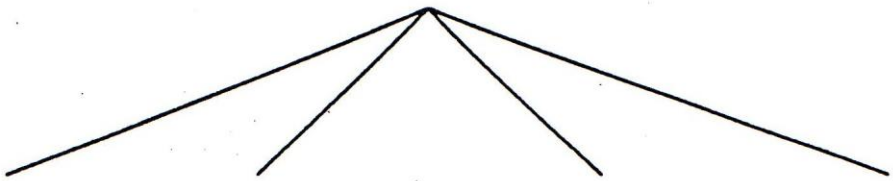

Ėjimas linija pagal mokytojos dainavimą, išryškinant judesiais ritminę pulsaciją, akcentus, greitinimą, ir lėtinimą.	Ėjimas linija, pritariant ritminiams instrumentams: medinėmis lazdelėmis, kaladėlėmis, būgneliais.	Ėjimas pritariant muzikos instrumentams: smuiku, pianinu, trikampiu, išilgine fleita, lumzdeliu. Išraiškingais judesiais perteikti polkos, valso, šoninį, dvigubą, žingsnius.	Ėjimas su daiktų nešimu: vienos vėliavėlės, dviejų vėliavėlių, ėjimas su viena spalvoto vandens stiklinėle, su dviem vandens stiklinėlėm, ėjimas su varpelių nešimu, ėjimas su gėlių krepšeliu ar vainiku virš galvos, su degančiomis žvakėmis.

Pagrindiniai pusiausvyros pratimų tikslai

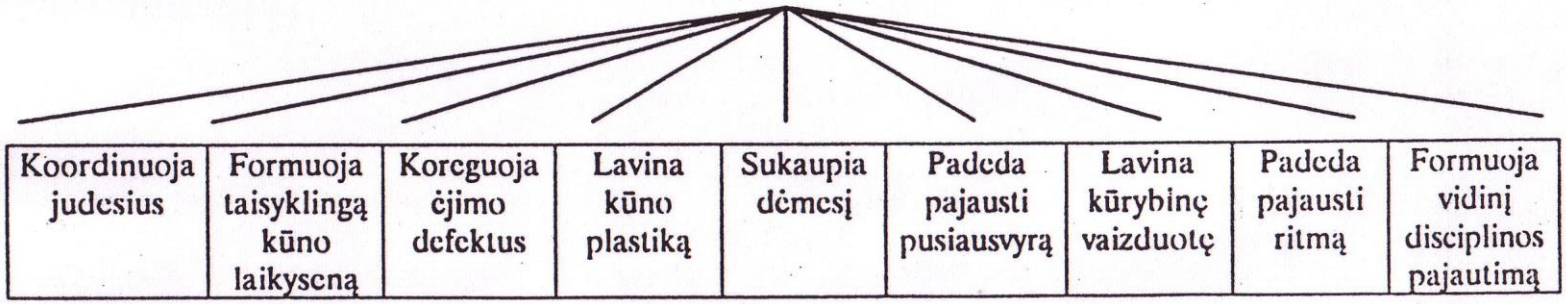

TYLA

Tyla Montessori klasėje - kolektyvinis pasiekimas. Vaikai pradžioje turi žinoti, jog tyla yra tai, ką jie patys padaro valios pastangomis, suvaldydami savo judesius. Čia kalbame apie kūrybinę tylos galią: "po tylos mes esame ne tie, kas buvome prieš tylą". Tyloje vaikas suvokia paslėptą vidinį gyvenimą.

Tyla vedama, kai vaikas:

- gyvenimo praktikos pratimų dėka jau sugeba sukontroliuoti savo judesius,
- sensorinių užduočių pagalba yra išlavėjusios regos ir klausos juslės,
- yra tam tikrame inteligencijos lygyje, kai suvokia, kas vyksta aplink jį,
- valią ugdo per pasirinkimo laisvę ir kartojimą.

Veiklos rūšys

Veikla	Aprašymas
1. Akustinė- motorinė	Mokytoja yra nematoma, kitoje patalpoje. Tylos balsu kviečia vaikus vardais. Vaikas, kuris išgirsta savo vardą, tyliai turi ateiti ir atsistoti prie mokytojos.
2. Atpažinimas	Tyloje vaikai atpažįsta: daiktus, kurie krito. Pvz: trintuką, karolį, segtuką ir t.t., garsus, kurie išgaunami dedant skirtingus daiktus: vazą, stalą, kėdę, garsus, kurie girdimi plėšant įvairias popieriaus rūšis, kerpant, glamžant popierių, atpažinti garsus, kuriuos sukelia žmogaus judesiai: lėtas ėjimas, greitas ėjimas, šokinėjimas su batais, šokinėjimas be batų, vaikščiojimas iš kairės į dešinę ir t.t., uždarymo ir atidarymo garsų išgirdimas: durų, langų, penalų, skirtingos medžiagos dėžių, stiklainių, butelių ir t.t., pjaustymo garsų atpažinimas: daržovių, vaisių.
3. Aido klausymas	Tyloje vaikai išgirsta laikrodžio tiksėjimą ar varpelio skambėjimą. Mokytoja tolsta su skambančiu varpeliu tol, kol vaikai nebegirdi jo skambėjimo. Vaikai sutartu ženklu parodo, jog negirdi.

4. Muzikinio fono išgirdimas	Mokytoja groja trikampiu, cimbolais ar kitu instrumentu. Vaikai nusako muzikos instrumento pavadinimą.
5. Meno kūrinių klausymas	Pati mokytoja skaito odes, poemas, himnus, galima maldas kalbėti. Muzikos kūrinių klausymas: arijų, ištraukų iš operų, simfonijų ir t.t. Vaikai klauso tyloje.

JUSLIŲ LAVINIMAS

1. Juslių lavinimas - intelektualinio gyvenimo pagrindas.
2. Kalbant apie jusles, skiriame du aspektus:
   biologinį ir socialinį:
   Biologinis - padėti naturaliai vystytis asmenybei, padėti kurti save.
   Socialinis - paruošti individą aplinkai, kurią jis suaugęs galės pertvarkyti.
3. Juslinis lavinimas remiasi giliu supratimu ryšio tarp kūno su jo raumenine, nervine sistema ir dvasinėmis galiomis.
4. Juslinių priemonių paskirtis - susisteminti ir sutvarkyti turimus įspūdžius, vaizdinius.
5. Priemonės ypatingos tuo, jog pačios savyje turi klaidų kontrolę ir formuoja konkrečią sąvoką.
6. Savarankiškai įgyta vaiko patirtis, trijų dalių pamoka apvainikuojama tiksliom sąvokom.
7. Juslių lavinimas Montessori klasėje - "raktai į pasaulio pažinimą".

Juslių lavinimas

Spalvoti ritinėliai	Konstruktyviųjų trikampių dėžės	III-ia spalvų dėžutė	Išplojimai	Šilumos termosai	Kartu	Natūralūs pavyzdžiai
Raudonos lazdytės	Kubai iš dviejų	II-a spalvų dėžutė	Būgnelis	Šilumai suvokti lentelės	Rūgštu	Uoslės dežutės
Rudi laipteliai	Trinaris kubas	I-a spalvų dėžutė	Tylos žaidimas	Svorio lentelės	Saldu	
Rožinis bokštelis	Dvinaris kubas		Skambučiai	Medžiagų skiautelių poravimas	Vaisiai	
Ritinidės su ritinėliais	Geometrinių intarpų komodėlė		Barškučiai	Lentelių poravimas	Prieskoniai	
	Geometriniai kūnai			Šiurkštus, švelnus		
				Geometriniai kūnai		
				Paslaptingas maišelis		
				Rūšiavimas		

Dydžio sąvoka	Forma	Spalva	Klausa	Lytėjimas	Skonio	Uoslės

Pagrindiniai juslių lavinimo tikslai

Priemonė	Tikslas
Rožinis bokštelis	1. Formuoja dydžio sąvoką: didelis, mažas. 2. Tvirtina žodyną. 3. Įveda vaiką į matematiką. 4. Koncentruoja dėmesį.
Rudi laiptukai	1. Formuoja "storas", "plonas" sąvokas. 2. Tvirtina žodyną. 3. Įveda vaiką į matematiką.
Keturios ritinidės su ritinėliais	1. Didelis - mažas. 2. Storas - plonas. 3. Aukštas - žemas. 4. Platus žemas - aukštas plonas. 5. Tvirtina žodyną: aukštas, aukštesnis, aukščiausias ir t.t. 6. Paruošia ranką rašymui. 7. Tikslina judesį.
Keturios spalvotų ritinėlių dėžutės	1. Lavina kūrybinę vaizduotę. 2. Formuoja dydžio sąvokas: didelis, mažas, aukštas, žemas ir t.t. 3. Koordinuoja judesį. 4. Sukaupia dėmesį. 5. Regos pagalba suvokiamas dydis.
Raudonos lazdytės	1. Vizualiai suvokiamas ilgis. 2. Vystoma stambiųjų raumenų motorika ir judesių koordinacija. 3. Koncentruoja dėmesį. 4. Įveda vaiką į linijinį skaičiavimą. 5. Turtina žodyną: ilgas, trumpas, ilgiausias, trumpiausias ir t.t; spalva.
Geometriniai kūnai	1. Lavina lytėjimą 2. Susipažįsta su geometriniais kūnais: rutulys, ritinys, elipsidas, ovaloidas, trikampė prizmė, keturkampė prizmė, kūgis, trikampė piramidė, kubas. 3. Įveda vaiką į geometriją (daromos kūnų išklotinės), pradedama formuoti taško sąvoka. 4. Geometriniais terminais turtinamas žodynas. 5. Vystomas pastabumas.

Geometrinių intarpų komodėlė	1. Lavina regėjimą: įsitikina, kad trys kortelės (pateikimos plokščios formos, piršto storumo linijos) yra vienodos. Jos atitinka geometrinę formą komodėlėje. 2. Paruošia ranką rašymui. 3. Ruošia vaiką skaitymui. 4. Tvirtina žodyną ir formuoja sąvokas: skrituliai, trikampiai, daugiakampiai, keturkampiai, trapecijos, lygiagretainiai, ir t.t. 5. Sukaupia dėmesį ir koordinuoja judesį.
Konstruktyvieji trikampiai	1. Lavina kūrybinę vaizduotę. 2. Įveda į geometriją. 3. Tvirtina žodyną geometrinėmis sąvokomis: kraštinės, įstrižainės, kampai, statmuo, trikampių formų pavadinimai pagal kampus ir kraštines. 4. Koordinuoja judesį.
Dvinaris, trinaris kūbai	1. Lavina regimąjį suvokimą. 2. Įveda į algebros mokslą. 3. Lavina spalvinį suvokimą. 4. Formuoja, tvarko pajautimą
I, II, III spalvų dėžutės	1. Išmoka pažinti ir skirti visas spalvas ir atspalvius. 2. Koordinuoja judesį. 3. Ugdo meninį suvokimą. 4. Turtina žodyną: spalvų ir atspalvių pavadinimai. 5. Lavina vaikų kūrybinę vaizduotę.
Barškučiai	1. Mokosi diferencijuoti aplinkos garsus. 2. Formuoja tvarkingumo įgudžius. 3. Lavina klausą.
Šiurkštaus, švelnaus paviršiaus lentelės	1. Lavina lytėjimą. 2. Paruošia ranką rašymui.
Medžiagos skiautelės	1. Mokosi atskirti medžiagų rūšis pagal lytėjimą. 2. Lavina atmintį. 3. Turtina žodyną. 4. Lavina lytėjimą.
Įvairūs rūšiavimo darbai	1. Lavina smulkiuosius rankos raumenis. 2. Paruošia ranką rašymui. 3. Lavina regimąjį suvokimą. 4. Formuoja kiekio sąvoką.
Svorio lentelės	1. Vysto motoriką. 2. Lavinamas svorio pajautimas. 3. Turtinamas žodynas.
Šilumos termosiukai ir šilumai suvokti lentelės	1. Vaikai mokosi suvokti šilumą: nuo karščiausio iki šalčiausio. 2. Turtina žodyną.

Naturalūs įvairaus skonio pavyzdžiai.	1. Lavina skonio pajautimą: saldu - rūgštu, saldu - kartu, sūru - saldu ir t.t.
Uoslės dežutės	1. Lavina uoslės pojūtį. 2. Turtina žodyną.

KALBA

1. Visų pasaulio vaikų kalba formuojasi pagal tas pačias vystymosi stadijas:

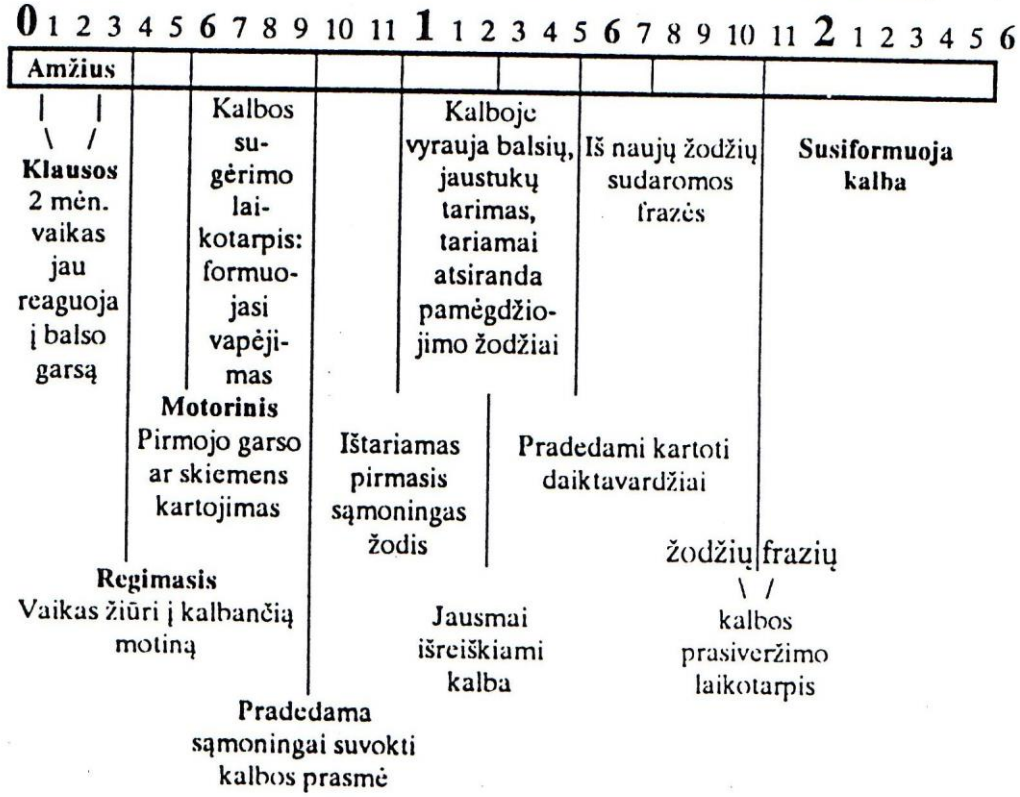

2. Kalbos formavimosi mechanizme dalyvauja du centrai: kalbos ir motorinis.

3. Montessori klasėje vaikas kalbą įsisavina spontaniškai, jos mokyti nereikia. "Kalba šaukia vaiką".

4. Kalbos įsisavinimas remiasi vaiko patirtimi, įgyta:

a) gyvenimo praktikos pratimų metu;

b) dirbant su sensorine medžiaga;

c) kitų užsiėmimų metu: botanikos, geografijos, zoologijos, vaizduojamosios veiklos, matematikos, muzikos ir t.t

d) per naują bendravimą vaiko su vaiku ir vaiko su suaugusiu.

5. Visa kalbos medžiaga Montessori klasėje yra, ne praturtinimui, bet susisteminimui įvaizdžių į kategorijas, įvardinimui, tikslinimui, įprasminimui vaiko vaizdinių apie tikrovės reiškinius.

6. Vaikas susipažįsta su tautosakos lobiais, poezija, grožine literatūra, (nuo 5-6 metų visos pasakos ir t.t.).

Kalbos pateikimo Montessori klasėje lentelė

Priemonė	Aprašymas ir tikslai
1. Žodyno turtinimas Gyvenimo praktikos užsiėmimų metu	Dirbdamas su gyvenimo praktikos pratimų medžiaga susipažįsta su tiksliais daiktų pavadinimais. Pvz: dubuo, ąsotis, trintuvė, mogliai, peilis ir t.t. Su veiksmų pavadinimais:lyginti, skalbti, šluoti, pjaustyti, virti, kepti, ir t.t. Tai šnekamosios kalbos pagrindas.
Dirbant su sensorine medžiaga	Sensorinės medžiagos pagalba turtinamas žodynas sąvokomis: ilgas, trumpas, storas, plonas, didelis, mažas, šiltas, šaltas, saldus, rūgštus, ir t.t.. Susipažįsta su spalvų, geometrinių kūnų, formų pavadinimais ir t.t.
Dirbant su derinimo kortelėmis: a) gretinant paveikslą ir tikrą daiktą, b) paveikslą ir muliažą, c) naudojant tik derinimo korteles pvz: **Gėlės** 1.Gėlės žydinčios pavasarį; "-" vasarą; "-" rudenį. 2.Lauko gėlės; miško gėlės; darželio gėlės; kambarinės gėlės. 3.Gėlės augančios tik Lietuvoje. 4.Gėlės augančios kituose kraštuose. 5.Gėlės žiedo sandara. 6.Augalo sandara.	Dirbdamas su derinimo kortelėmis vaikas susipažįsta su: augalų, gyvūnų pavadinimais bei klasifikacijomis, muzikos instrumentais ir kompozitoriais, su žymiausiais Lietuvos ir viso pasaulio dailininkais bei jų kūriniais, transporto priemonėmis, namų apyvokos daiktais, savo kūno dalimis, su vidaus organais; sužino drabužių, avalynės, baldų, indų pavadinimus, juos klasifikuoja, sudaro apibendrinančias sąvokas ir t.t
2. Užsiėmimai su šiurkščiomis raidėmis Lietimas	Pirmą kartą raidė tik vedžiojama smiliumi ir didžiuoju pirštu, nepasakant raidės pavadinimo, smegenyse susidaro raidės įspaudas.

Lietimas, pasakant raidės pavadinimą	Kai vaikas laisvai ir tiksliai apveda raidę, pasakomas raidės pavadinimas: simbolis jungiamas su žodine išraiška.
Šiurkščių raidžių derinimas su judamojo alfabeto raidėmis	Vaikai sužino, jog kiekviena šiurkšti raidė turi lygiai tokią pat alfabeto raidę, įsisavina raidžių pavadinimus, vizualiai mato raidžių grafinį vaizdą, paruošia vaiką rašymui su judamomis raidėmis.
Šiurkščių raidžių knygelių rašymas	Liečia raidę dviem pirštais ir iš karto rašo pirma lentelėje su kreida ar smėlyje, po to atskiruose lapeliuose, iš kurių padaroma knygelė.
3. Darbas su metaliniais intarpais a) vienos figūrinės plokštumos brūkšniavimas, b) kelių figūrinių plokštumų skaldymas ir kombinavimas, kas vėliau perauga į ritminį schematinį ornamentinį piešinį.	Techniškai paruošia ranką rašymui, lavina regimąjį suvokimą, stiprina sulenkiamuosius ir atlenkiamuosius pirštų raumenis, formuoja spalvinės ritmikos pajautimą, įgauna pasitikėjimą savo jėgomis, išryškėja vaiko individualus skonis, temperamentas, savigarbos pajautimas, iškeliama vaiko kūrybinė galia, nepriklausomybės meilė.
4. Rašymas ant kilimėlio su judamomis raidėmis a) dviskiemenių žodžių, b) triskiemenių, daugiaskiemenių žodžių rašymas, c) rašymas žodžių pagal iškirptą paveikslėlį, d) sakinių rašymas pagal paveikslą, e) rašinėlių rašymas.	Vaikai Montessori klasėje pirma pradeda rašyti negu skaityti. Išmoksta fonetiškai nagrinėti žodį, atitinkamą garsą sujungti su simboliu-raide.
5. Rašymas su pieštuku ant popieriaus a) ant nelyniuoto, balto popieriaus lapo, b) ant popieriaus su paryškinta pagrindine linija.	Vaikai išmoksta užrašyti žodį ar tekstą popieriuje be linijų. Kopijavimo būdu vaikai tobulina rašymo įgūdžius. Išmoksta savo mintį išreikšti rašytine kalba.

6. Darbas su skaitymo kortelėmis	Skaitymo kortelių rinkiniai ruošiami pagal fonetiškai panašių garsų pirmąją raidę: s-š, d-t, z-ž, b-p, k-g, c-č, l-r ir t.t.; pagal rimavimo pavyzdžius: arklys-dramblys, obuolys-kamuolys, bitė-ritė, mėnulis-nulis ir t.t., Naudojamos skaitymo kortelės, kuriose nurodyti kambario dalių pavadinimai, kortelės, kurios formuoja apibendrinančias sąvokas: daržovės, vaisiai, baldai, žvėrys, naminiai gyvuliai, paukščiai, gėlės, medžiai, ir t.t.
7. Gramatika	Vaikai supažindinami su moteriška, vyriška ir bevarde gimine, su linksniuotėmis, su kalbos dalimis, daiktavardžiais, veiksmažodžiais, būdvardžiais.

MATEMATIKA

Kas sudaro matematikos turinį Montessori klasėje:

Kiekis ir skaičius	Darbas su "auksinių" karolių medžiaga	Linijinis skaičiavimas	Aritmetiniai veiksmai
Raudonai - mėlynai dryžuotos lazdytės, Šiurkštūs skaitmenys, Šeivelės, Poriniai, neporiniai skaičiai, Atminties žaidimas.	Įvadas į dešimtainę sistemą: vienetas, dešimtis, šimtas, tūkstantis; 9 išdėstymas, 45 išdėstymas.	Perėjimo per dešimtį lentelės, Dešimčių lentelės, Gyvatėlės žaidimas, 100 lenta, Šimto ir tūkstančio grandinė, Karolių lenta su kvadratų ir kubų grandinėmis.	Banko žaidimas: sudėties atimties, daugybos, dalybos veiksmams įsisavinti; Matematinės lentos su: sudėties, atimties, daugybos, dalybos veiksmais.

Pagrindiniai tikslai

Priemonė	Tikslai
Raudonai mėlynai dryžuotos lazdytės	1. Formuoja tvarkos pajautimą. 2. Vaikas išmoksta skaičiuoti nuo 1 iki 10 ir nuo 10 iki 1 (mažėjimo didėjimo tvarka). 3. Konkrečią medžiagą sujungia su simboliu. 4. Išmoksta pažinti skaitmenis, juos pažymėti skaitmenimis. 5. Atlieka matematinius veiksmus. Juos užrašo.
Šiurkštūs skaitmenys	1. Paruošia ranką skaitmenų rašymui. 2. Įtvirtina skaitmenų pavadinimus nuo 0 iki 9. 3. Tobulina skaitmenų rašymo įgūdžius. a) pradeda rašyti skaitmenis lentelėje su kreida, smėlyje; b) popieriuje su pieštuku; vaikai parašo pirmąją skaitmenų knygelę. 4. Smegenyse susidaro teisingas skaitmens įspaudas.
Šeivelės	1. Įvedama nulio sąvoka: nulis - nė vieno. 2. Vaikai sužino skaičių seką nuo 0 iki 9. 3. Pajunta kiekio sąvoką: daug ir mažai. 4. Susipažįsta su kiekine skaičiaus sandara ir vienetų (operuojant konkrečia medžiaga šeivelėmis: 3 tai 1,1,1). 5. Koordinuoja judesį.
Poriniai, neporiniai skaičiai	1. Įtvirtinama skaitmenų nuo 1 iki 10 seka. 2. Vaikai susipažįsta su poriniais ir neporiniais skaitmenimis bei jų sandara. 3. Lavina skaičiavimo įgūdžius. 4. Įvedama 10 sąvoka. 5. Regos pagalba suvokiama skaičių sandara ir seka.
Atminties žaidimas	1. Įtvirtinama skaitmenų seka nuo 0 iki 10. 2. Lavinama atmintis. 3. Ugdoma valia, savikontrolė.
Įvadas į dešimtainę sistemą	1. Trijų dalių pamokos pagalba įvedamos sąvokos: vienetas, dešimtis. šimtas, tūkstantis. 2. Konkreti medžiaga sujungiama su simboliu. 3. Pateikiama dešimties, šimto ir tūkstančio sandara: vienetas, iš dešimties vienetų susidaro dešimtis, iš 10 dešimčių - šimtas, iš 10 šimtų - tūkstantis. 4. Skaitmenų užrašymas.
9 išdėstymas	1. Išmoksta skaitmenų seką nuo 1-9, 10-90, 100-900, 1000. 2. Konkrečią medžiagą ("auksinius karolius") jungia su simboliu. 3. Paruošia vaiką algebrai, geometrijai. 4. Susipažįsta su nulio matematine reikšme.
45 išdėstymas: a) vertikalus, b) horizontalus	1. Vaikas vizualiai suvokia dešimtainės sistemos išdėstymą. 2. Išmoksta skaitmenų seką nuo 1-9, 10-90, 100-900, 1000-9000. 3. Paruošia sudėties, atimties, daugybos, dalybos veiksmams.

Perėjimo per dešimtį lentelės	1. Išmoksta skaičiuoti nuo 10 iki 20. 2. Vizualiai suvokiama skaičiaus sandara: 11, 12, 13, 14, 15. 3. Vaikas sužino, jog viena dešimtis ir vienas vienetas - vienuolika ir t.t. 4. Turtinamas žodynas matematinėmis sąvokomis: dešimtis, vienetas, kiek vienetų sudaro dešimtį, vienuolika, dvylika ir t.t.
Dešimčių lentelės	1. Išmoksta skaičiuoti nuo 10 iki 99. 2. Susipažįsta su kiekine dešimčių sandara: viena dešimtis ir dešimt vienetų sudaro dvi dešimtis ir t.t. 3. Vaikas ruošiamas banko žaidimui. 4. Paruošia vaiką linijiniam skaičiavimui. 5. Matematinėmis sąvokomis turtinamas žodynas.
Gyvatėlės žaidimas	1. Įtvirtinamas dešimčių sudarymas. 2. Vaikai išmoksta įvairias dešimčių sudarymo kombinacijas. 3. Paruošia daugybos ir dalybos veiksmus. 4. Vaikai įtvirtina sudėties įgūdžius.
100 lenta	1. Vaikai išmoksta skaičių seką nuo 1 iki 100. 2. Įtvirtinami skaitmenų rašymo įgūdžiai. 3. Pratimas sukaupia dėmesį prasmingai veiklai. 4. Lavinama smulkioji rankų motorika.
Šimto ir tūkstanåio grandinės	1. Vaikai išmoksta linijiniu būdu skaičiuoti iki 100. 2. Atrandamas matematinis ryšys, jog 100 yra grandinė ir 100 yra kvadratas. 3. Kitų pratimų pagalba parodomas ryšys tarp dydžio ir simbolio. 4. Skaičiuodami 1000 grandinę vaikai sužino, kiek 100 telpa į tūkstantį, t.y. sužino 100 ir 1000 sandarą. 5. Įvedama kūbo sąvoka: parodoma, jog kūbas yra tūkstantis. 6. Konkreti medžiaga sujungiama su simboliu: vaikai išmoksta skaitmenis iki 1000.
Karolių lenta su kvadratų ir kubų grandinėmis	1. Įtvirtinami linijinio skaičiavimo įgūdžiai. 2. Vaikai išmoksta sudėties ir daugybos veiksmus. Juos užrašo. 3. Paruošia vaikus kūbinės ir kvadratinės šaknies traukimui. 4. Įvadas į geometriją: vieno grandinė - apskritimas, trijų - trikampis, keturių - kvadratas ir t.t. Lyginama su sensorine medžiaga: geometrinių intarpų kabinetas.
Banko įaidimas	1. Vaikai, dirbdami su konkrečia medžiaga, išmoksta sudėti, atimti, dauginti, dalinti. 2. Išmoksta matematiškai užrašyti šiuos veiksmus. 3. Tvirtinamas žodynas: veiksmų pavadinimais, triženklių, keturženklių, dviženkliž skaitmenų pavadinimais. 4. Regimuoju suvokimu vaikai suvokia sudėties, atimties, daugybos, dalybos veiksmų prasmę.

Matematinės lentos	1. Lentų pagalba vaikai išmoksta užrašyti visus matematinius veiksmus. 2. Lavina įsiminimo procesą. 3. Vaikai įsisavina visų veiksmų įvairias kombinacijas. 4. Koordinuoja akies ir rankos judesius.

MOKSLAS

1. Montessorinėje klasėje mokslo medžiaga įvedama gyvenimo praktikos pratimų, sensorikos, kalbos, matematikos pagrindais.

2. Vaikas atranda savitarpio santykius tarp materijos ir energijos, tarp erdvės ir laiko.

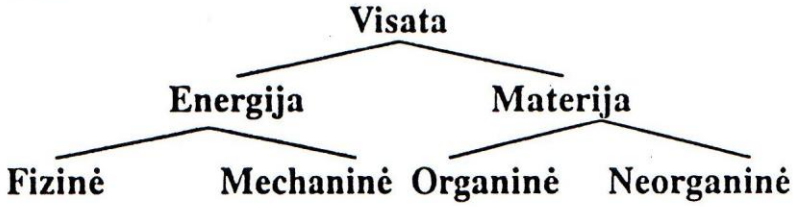

3. Mokslo medžiaga atskleidžia žmogaus santykius visatoje:
   materijos ir energijos - per gamtos mokslus,
   erdvės - per geografiją,
   laiko - per istoriją.

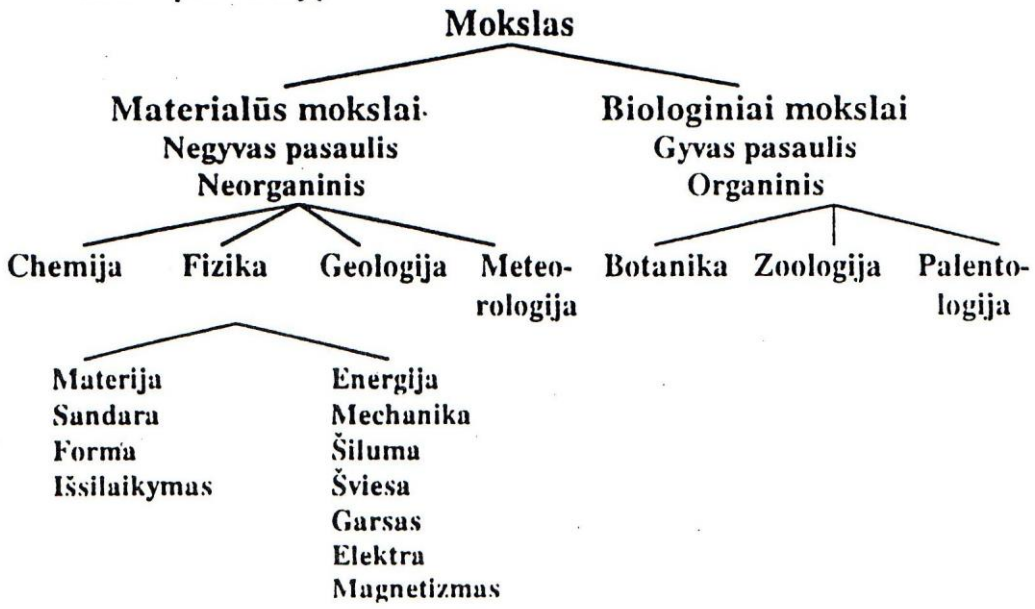

Mokslo turinys montessorinėje klasėje

Eil Nr	Turinys	Veiklos aprašymas
1.	Kas yra gyvybė ?	Pateikiamos klasifikacijos: 1. Gyvas negyvas. Organinis neorganinis. 2. Augalai gyvūnai. 3. Augalai gyvūnai mineralai. Vaikai dirba: a) su natūraliais daiktais, b) su muliažais ar kitais daiktais, kurie atitinka klasifikacijų objektus, c) su rūšiavimo kortelėmis, d) skaitantys su žodžių kortelėmis, e) daromos pagal šias klasifikacijas knygelės.
2.	Augalų karalystė	1. Kas yra augalai. Augalų apžvalga. Pagal schemą mokytoja paruošia vaikui aplinką: pateikiamos pagal klasifikaciją rūšiavimo derinimo, skaitymo kortelės. Naudojami mozaikiniai stalo žaidimai, skaidrės, knygos apie augalus, natūralūs augalai ir t.t. 2. "Neinhuis" medžiaga ar mokytojos paruoštos derinimo kortelės: augalo dalys (medžio, gėlės, grybo); lapo sandara; žiedo sandara; šaknies dalys, rūšys. 3. Įvairūs praktiniai darbai su augalo dalimis: lapais, žiedais, šaknimis. 4. Lapų klasifikacijos: pagal formą, lapakraštį ir t.t. 5. Lapų komodėlė: a) darbai su natūraliais lapais, b) darbas su komodėle sensoriniu pagrindu, c) lapo formą derinama su kortele, d) derinamė formą su konkrečiu lapu, e) lapų knygelių ruošimas. 6. Medžiai: pažinimas.(pagal schemą). 7. Vaisiai, daržovės: a) klasifikacija vaisiai daržovės (natūralūs paveikslai). b) tuo metu, kai supažindinama su vaisiais ir daržovėmis, galima įvesti darbus į visas veiklas: gyvenimo praktikos pratimų metu plaunamas vaisius, pjaustomas, daromos įvairios salotos, sensorikoje: pažįstam vaisių ar daržovę iš kvapo, sėklos, ragaujam, rūšiuojam. vaizduojamosios veiklos metu piešiam, aplikuojam, spalvinam,

		kalbos užsiėmimų metu: dirbam su skaitymo kortelėm,rašom vaisių, daržovių pavadinimus judamomis raidėmis ar į sąsiuvinio lapą, darom knygeles, įvedam kalbančias korteles, kada vaisiaus kortelė derinama su pasakojimo kortele apie vyšnią, kivi, vynuogę ir t.t., po to vaikai gali pasakojimus nusirašyti. 8.Gėlės. 9. Sėklos. 10. Uogos. Toliau ruošiam medžiagą pagal schemą.
3.	Gyvūnų karalystė.	1. Kas yra gyvūnai. Įvairios klasifikacijos: (pagal schemą) stuburiniai bestuburiai, žinduoliai paukščiai, žuvys ropliai, koralai medūzos ir t.t. 2. Gyvūnų kūno sandara. Derinimo kortelės su: žinduolio, paukščio, žuvies, roplio, varliagyvio, vabzdžio kūno dalimis. 3. Įvairūs darbai, kurie supažindina vaikus su įvairiomis gyvūnų grupėmis, su jų vystymusi,maitinimu, elgsena.
4.	Anatomija	1. Supažindiname su kūno dalimis: savo kūno dalių suradimas, įvairūs žaidimai bei pratimai ant linijos, darbas su derinimo kortelėmis. 2. Žmogaus vidaus sistemos: griaučiai, kvėpavimo, virškinimo, kraujo apytakos sistemos. 3. Vystymasis, maitinimas, sveika gyvensena.
5.	Geografija	1. Visata: a) atmosfera - oras, b) hidrosfera - vanduo, c) litosfera - žemė, žemė - oras - vanduo: a) pateikiami buteliukuose žemės, oro, vandens pavyzdžiai su atitinkamais užrašais, b) rūšiavimo kortelės su žemės, oro, vandens pavadinimais, c) visa medžiaga, leidžianti vaikui pačiam pasidaryti žemės, oro, vandens knygelę. Pateikiami šių visatos elementų apibrėžimai. 2. Saulės sistema: a) planetos (pavadinimai, erdvinis išdėstymas, plakatai su saulės planetomis), b) sukimasis: diena, naktis, metų laikai, c) metai, d) šiaurė, pietūs, rytai, vakarai.

		3. Žemė: a) žemės formos: sala - ežeras, iškyšulys - įlanka, sąsmauka - sąsiauris, pusiasalis - įlanka, ežerynas - salynas. Darbas su vonelėmis, su derinimo kortelėmis, knygelių darymas. Pateikiami apibrėžimai: b) supažindinimas su gaubliu: šiurkštus gaublys, spalvotas gaublys. c) žemėlapiai, naudojami specialūs sudedamieji žemėlapiai, d) kontinentų, atskirų šalių studijavimas: naudojamos derinimo kortelės ar paveikslai su tos šalies augalais, gyvūnais, žmonėmis, maisto produktais ir t.t., natūralūs daiktai būdingi tam kontinentui ar šaliai, vėliavų pavyzdžiai, aplankalai su surinkta medžiaga apie vieną ar kitą šalį, muzikos, kalbos įrašai, e) biomai: stepės, prerijos, tvenkinia, miškai, jūros, dykumos, kalnai, f) ekosistema: vandens ciklas, azoto ciklas, CO_2 ir O_2, gyvūnų ir augalų ciklas.
6.	Istorija	1. Įvairios laiko juostos: gyvybės atsiradimo žemėje, vaiko biografinė juosta ir t.t. 2. Laikrodis: sudedamas laikrodis, derinimo kortelės su valandomis, pusvalandžiais, knygelių darymas. 3. Kalendorius: linijinis (horizontalus ar vertikalus), savaitės dienų, mėnesių pavadinimai. 4. Metų laikai. 5. Įvairių tautų šventės ir tradicijos.

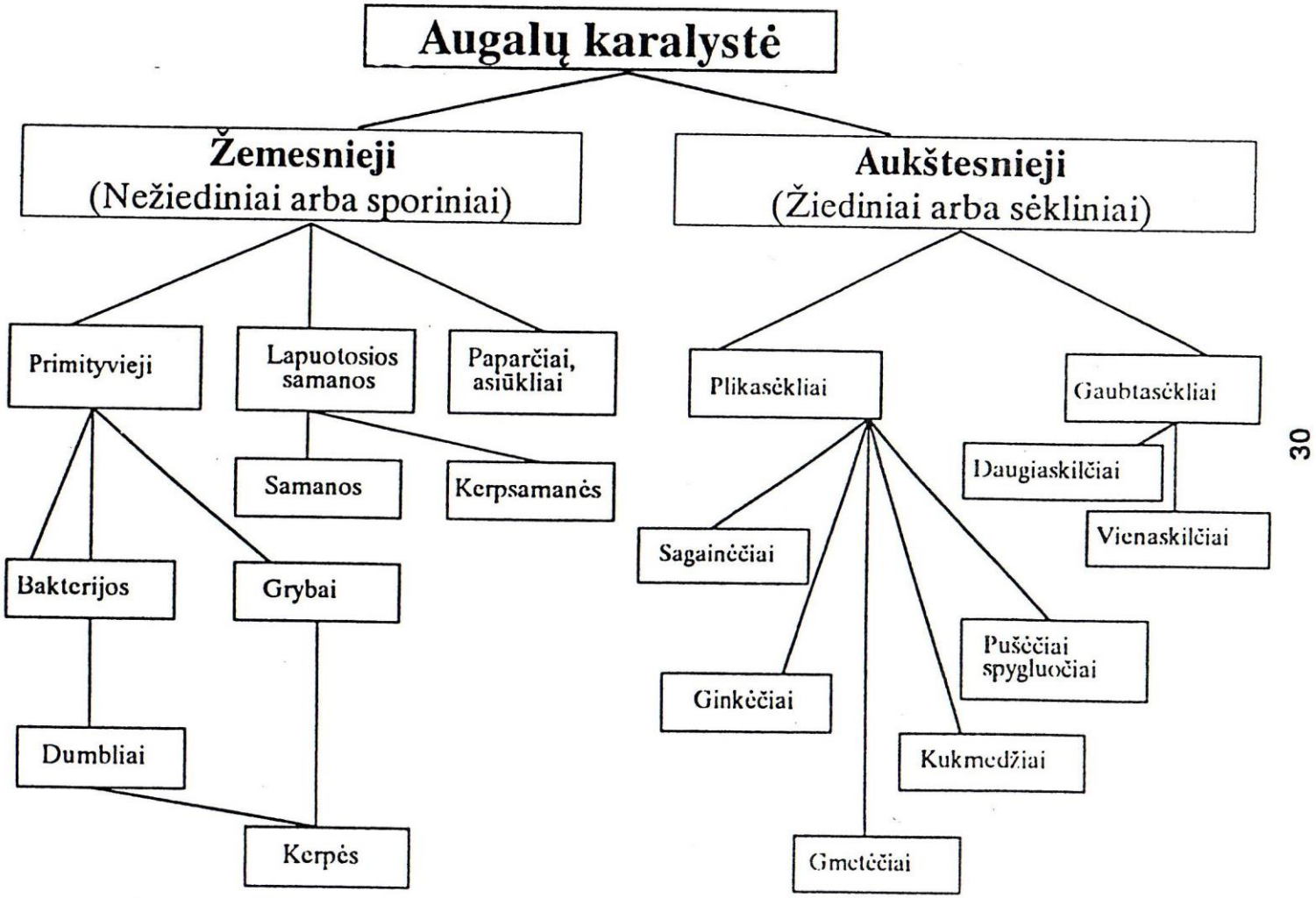
Augalų karalystė
Žemesnieji
(Nežiediniai arba sporiniai)
Aukštesnieji
(Žiediniai arba sėkliniai)
Primityvieji
Lapuotosios samanos
Paparčiai, asiūkliai
Samanos
Kerpsamanės
Bakterijos
Grybai
Dumbliai
Kerpės
Plikasėkliai
Gaubtasėkliai
Daugiaskilčiai
Vienaskilčiai
Sagainėčiai
Pušėčiai spygluočiai
Ginkėčiai
Kukmedžiai
Gmetėčiai

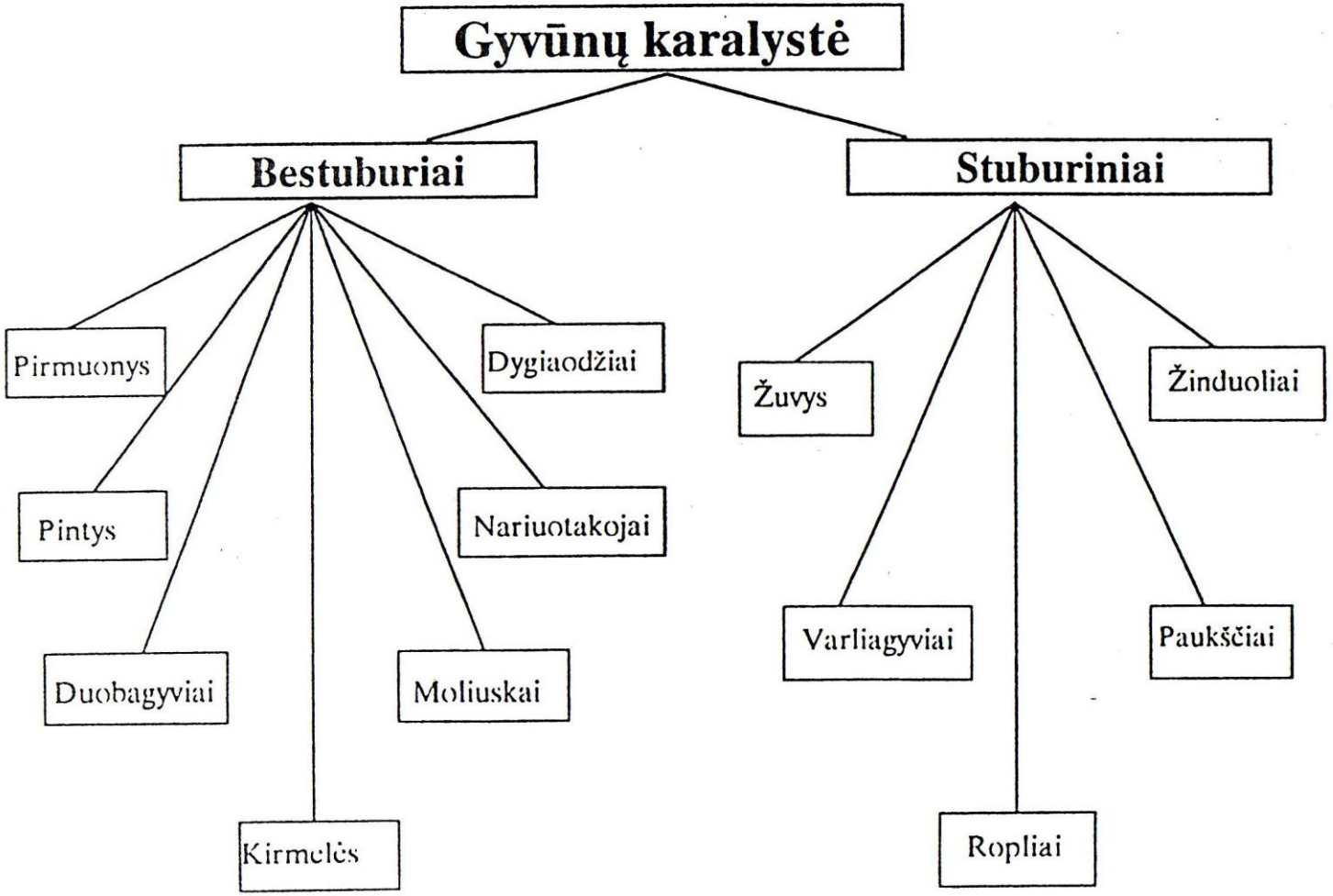
Gyvūnų karalystė
Bestuburiai
Stuburiniai
Pirmuonys
Pintys
Duobagyviai
Kirmelės
Moliuskai
Nariuotakojai
Dygiaodžiai
Žuvys
Varliagyviai
Ropliai
Paukščiai
Žinduoliai

MUZIKA

Pagal Montessori metodą muzikos programos skyrių parašė italė Anna Maria Maccheroni.

Ši dalis yra skiriama vaiko ausiai, balsui, akiai, ir rankai.

1. Muzika visoje Montessori programoje yra įsiterpianti į visumą. Muzikos užsiėmimams neskiriama nei speciali vieta, nei laikas. Ji, kaip ir kiti dalykai yra neatskiriama vaiko dienos ritmo dalis.

2. Muzika grupinis, bet ne kolektyvinis užsiėmimas.

3. Muzika - tai kalba.

4. Montessori klasėje muzika vaikams, ne vaikai muzikai. Muzika padeda vaikui atsiskleisti.

5. Akis padeda ausiai. Vaikas išmoksta ne tik girdėti žiūrėdamas, bet dainuoti. Įvedamas į muzikos teoriją, į universalią muzikinę kalbą.

Programa susideda iš 5 pagrindinių dalių:

Klausymas	**Judesio lavinimas**	**Dainavimas**	**Klausos lavinimas**	**Muzikos kūrimas**
Sensoriniu pagrindu: užsiėmimai su barškučiais, įvairių aplinkos ir gamtos garsų išgirdimas, tylos žaidimas, klausymas savo krašto žymiausių kompozitorių kūrinių.	*Savęs apvaldymui:* kada vaikas vaikšto klasėje tarp kilimėlių, kai dirba su dūžtamais daiktais, kai neša kėdutę, kai deda žemyn ar kelia daiktus, užsiėmimų ant linijos metu. *Savęs išreiškimui:* su muzika žygiavimas, bėgimas, *Ritmas:* širdies plakimo, kvėpavimo, pulso ritmo išplojimas, paprastas išplojimas, atrasti savo kūno "muzikos instrumentus", žygiavimas, bėgimas, ėjimas pagal paveikslus, išplojimai pagal natų korteles, ritmą išreikšti judesiu, ritminiai daiktai, improvizacija.	Paprastų dainelių dainavimas akompanuojant su skambučiais. Dainavimas pagal gamą. Dainavimas pagal vaikų sukurtus žodžius arba dainavimas tokių dainų, kur vaikai lengvai gali keisti žodžius. Vaikų vardų, frazių, balsių išdainavimas. Dainavimas su pirštų žaidimais. Dainavimas įjungiant visus kūno judesius.	Skambučiai: parodoma kaip nešti skambutį, kaip juo groti, derinimas, išskyrimas aukšto žemo garso, laipsniavimas, gradacija (pagal gamą), supažindinimas su tonais ir pustoniais. Įvadas į penklinę. Varpelių sujungimas su naturalių natų pavadinimais (derinimo kortelės). Supažindinimas su raktais. Natų muzikos užrašymas.	Grojimas su skambučiais ir kitais muzikos instrumentais, supažindinimas su ritminiais instrumentais, derinimo žaidimas su ritminiais instrumentais, grojimas pianinu, pokalbiai su muzikos instrumentais, aido žaidimas, grojimas improvizuojant, kūrimas dainelių ir kitų kūrinių.

Vaizduojamosios veiklos pateikimo Montessori klasėje lentelė

Piešimo priemonės	Vaizduojamosios veiklos rūšys	Naudojama medžiaga
1.Spalvoti pieštukai. 2.Flomasteriai. 3.Spalvotos vaškinės kreidelės. 4.Tušinukai. 5.Pastelė. 6.Akvarelė. 7.Guašas. 8.Tušas. 9.Kreida.	1. Piešimas ant akmenų.	Akvarelė, guašas.
	2. Piešimas per kalkę.	Įvairiš spalvš kalkė.
	3. Štampavimas.	Įvairūs štampukai (pvz. grybo, paukščio ir t.t.). Natūralių augalų, gyvūnų štampavimas.
	4. Monotinija.	Akvarelė, (pirštai, teptukas ir t.t.).
	5. Grotažas.	Žvakė, tušas.
	6. Mišri technika.	Vaškinės kreidelės, akvarelė, žvakė - guašas ir t.t.
	7. Pūtimas.	Įvairių spalvų tušas.
	8. Aplikacija: 1. karpytinė, 2. plėšytinė.	Karpytinė, plėšytinė įvairių geometrinių formų, spalvotas popierius, medžiagos, siūlai, gamtinė medžiaga ir t.t.
	9. Kompozicija.	Vaikai iš įvairios gamtinės medžiagos komponuoja sveikinimus, paveikslėlius ir t.t.
	10.Karpiniai.	Iš spalvoto popieriaus karpo įvairius lietuvių liaudies ornamentus, snaiges, servertėles ir t.t.
	11.Siuvinėjimas.	Pradeda siuvinėti ant popieriaus paprastus dygsniukus, sagų siuvimas, siuvinėjimas medžiagoje.
	12.Lipdyba.	Plastilinas, molis.
	13.Lankstymas.	Įvairus popierius.
	14.Konstravimas.	Įvairios dėžutės, spalvotas popierius, siūlas, gamtinė medžiaga ir t.t.
	15.Audimas.	Spalvotas popierius, siūlai, staklelės.
	16.Pynimas.	Šiaudai, popierius, siūlai, virvės.

Supažindinimas su dailės kūriniais
(pagal Aline D.Wolf)

1. Vaikai meno kūrinius suvokia skirtingai negu suaugusieji.

2. Ranka - vaiko mokytoja. Vaiką supažindiname su dailės kūriniais atviručių (reprodukcijų) pagalba, nes jas gali jis liesti , dėstyti, lyginti, rūšiuoti. Jos yra lengvos nedidelių išmatavimų.

3. Meno kūriniai, taip kaip ir kalba, muzika, "šaukia vaiką".

4. Aštuoni meno pateikimo žingsniai vaiką veda nuo supažindinimo su atskirais dailininkais iki atskirų mokyklų pristatymo bei meno istorijos. Priešmokykliniame amžiuje rekomenduojami penki supažindinimo su meno kūriniais žingsniai.

1 žingsnis (raudonas aplankalas)	
1 lygis	Paveikslų derinimas. Visos poros rinkinyje skiriasi viena nuo kitos stiliumi, kompozicija, spalvų gama, skirtingais dailininkais.
2 lygis	Paveikslų derinimas. Reprodukcijos gali būti derinamos tema, spalva ar stiliumi. Dailinkai skirtingi.
3 lygis	Visi paveikslai yra vieno dailininko. Jie vienos meno krypties.
2 žingsnis (mėlynas aplankalas)	
1 lygis	To paties dailininko paveikslai poroje skiriasi kompozicija, spalva. Rinkinyje gali būti : pora portretų, pora peizažų, pora natiurmortų, pora vaizduojanti gėles, pora vaizduojanti gyvūnus, pora abstrakcionizmo. Visi dailininkai skirtingi. Visos rinkinio poros skirtingos temos.
2 lygis	Poros rinkinyje yra to paties dailininko ir turi kažką bendrą. Jos gali būti panašios tema, spalva, kompozicija. Visi dailininkai skirtingi.
3 lygis	Poroje to paties dailininko ta pati tema, tas pats stilius. Rinkinį sudaro skirtingų dailininkų darbai. Tema ta pati.
3 žingsnis (šviesiai žalias aplankalas)	
1 lygis	Keturi paveikslai to paties dailininko panašia tema, stiliumi. Tuo pačiu visai skirtingi nuo kitų keturių rinkinio paveikslų. Pvz.: Dega balerinos. Miro abstrakcionizmas. Mikelandželo galvos. Įvedama dailininko pavardė.

2 lygis	Keturi paveikslai vieno dailininko. Rinkinį sudaro trijų autorių darbai. Rinkinio meno kryptis ta pati. Įvedama dailininko pavardė.
3 lygis	Rinkinyje vyrauja ta pati tema. Jį sudaro trijų skirtingų autorių darbai. Autoriai ryškiai skiriasi meno kryptimi. Kiekvieno dailiniko pateikiami keturi paveikslai.

4 žingsnis

Šis žingsnis skiriamas vaikams, kurie moka ar mokosi skaityti. Rinkinį sudaro skirtingų autorių darbai. Tačiau tema ta pati: "mažos mergaitės", "maži berniukai". Įvedamos kontrolinės kortelės su autoriaus pavarde.

5 žingsnis

Šiame žingsnyje šalia dailininko pavardės užrašomas kūrinio pavadinimas.

Sudarant "M.Montessori metodo pagrindus" naudotasi: Amerikos Montessori mokytojų D.Petrutytės, S.Vaišvilienės schemomis, M.Kucinienės muzikos pateikimo Montessori klasėje lentele.

Literatūra

Dorothy Canfield Fisher "Montessoriška motina", Vilnius, 1992.

Marija Montessori "Mokslinės pedagogikos metodas", Kaunas, 1992.

E.M.Standing, Maria Montessori: Her Life und Work. New York, 1957

M.Montessori. The Absorbent Mind. New York, 1967

M.Montessori. The Secret of Childhood. New York, 1966

Tim & Donna Seldin. The World in the Palm of Her Hand. The Barrie Press, 1986

Perry, Desmond, and Perry, Celma. The Cosmic Approach, MECA-Seton Montessori Teacher Training Program, 1978.